

4.5.2026

EOAK/7314/2025

Ratkaisija: Oikeusasiamies Jari Råman

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Peter Fagerholm

**TARKASTUS: VIKING LINE OYJ, M/S CINDERELLA MATKUSTAJA-AUTOLAUTAN SÄILYTYSTILAT JA JÄRJESTYKSENVALVOJATOIMINTO
25.11.2025**

Tarkastuskohde

M/S Viking Cinderella -matkustaja-autolautan säilöönottotilat

Tarkastusajankohta

25.11.2025 klo 13.00–14.15

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta

Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

Esittelijäneuvos Mikko Eteläpää

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Peter Fagerholm

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Anu Lempiäinen

Osallistujat tarkastuskohteesta

Aluksen päällikkö

Security Manager (järjestyksenvalvojien esimies)

Sairaanhoitaja

Tarkastuksen tyyppi

OPCAT

1 YLEISTÄ

Perustuslain 109 §:n mukaan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 11 a §:n mukaan eduskunnan oikeusasiamies on kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (SopS 93/2014) 3 artiklassa tarkoitettu kansallinen valvontaelin.

Lain 11 b §:n 1 momentin mukaan kansallisen valvontaelimen tehtäviä hoitaessaan oikeusasiamies tarkastaa sellaisia paikkoja, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä joko viranomaisen antaman määräyksen nojalla tai viranomaisen kehotuksesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella (toimipaikka).

Lain määritelmän piiriin kuuluvat esimerkiksi vapautensa menettäneiden henkilöiden säilytystilat laivoilla tai eräiden yleisötilaisuuksien yhteydessä sekä yksityisten hallinnassa tai omistuksessa olevat lentokoneet tai muut liikennevälineet, joilla kuljetetaan vapautensa menettäneitä henkilöitä.

Lain 11 b §:n 2 momentin mukaan tarkastuksen toimittamiseksi oikeusasiamiehellä ja hänen määräämällään eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on oikeus päästä toimipaikan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti vapautensa menettäneiden henkilöiden ja toimipaikan henkilökunnan sekä muiden sellaisten henkilöiden kanssa, jotka voivat antaa tarkastuksen kannalta merkityksellisiä tietoja.

Lain 11 e §:n mukaan oikeusasiamies voi kansallisen valvontaelimen tehtävää hoitaessaan antaa valvottaville suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja sekä ehkäistä kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta.

Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture).

2 TARKASTUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen määräsi esittelijäneuvos Juha Haapamäen, esittelijäneuvos Mikko Eteläpään, vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Peter Fagerholmin ja vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Anu Lempiäinen suorittamaan M/S Cinderellan säilytystilojen ja järjestyksenvalvojatoiminnon tarkastuksen 25.11.2025. Tarkastuksesta ilmoitettiin ennalta 6.11.2025 aluksen omistavalle Viking Line Oyj:lle (jäljempänä varustamo).

M/S Cinderella on matkustaja-autolautta, jossa on hyttejä noin 800 ja hyttipaikkoja on 2 500. Laivan lippuvaltio on Suomi ja kotisatama Maarianhamina. Tarkastus toimitettiin klo 13.00–14.15 jolloin Cinderella oli Helsingissä Katajanokan terminaalin laiturissa.

Tarkastuksen kohteena olivat aluksen ne tilat, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä ja niiden tilojen käyttöön liittyvät järjestyksenvalvojatoiminnot.

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (jäljempänä YTPL) 3 luvussa (24–52 §:t) säädetään järjestyksenvalvojatoiminnasta.

YTPL 26 §:n mukaan aluksen päällikkö voi asettaa järjestyksenvalvoja merilain 15 luvussa tarkoitetulle matkustajien kuljettamista suorittavalle alukselle. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan varustamo käyttää järjestyksenvalvontatehtävissä omia järjestyksenvalvojaan, jotka huolehtivat mm. säilössä pidosta.

YTPL 42 §:n mukaan

Järjestyksenvalvojalla on oikeus poistaa toimialueeltaan henkilö, joka:

- 1) päihtyneenä häiritsee järjestystä tai muita henkilöitä;
- 2) vaarantaa turvallisuutta;
- 3) uhkaavasti esiintyen, meluamalla, väkivaltaisuuksella taikka muulla käyttäytymisellään häiritsee järjestystä; tai
- 4) oleskelee alueen yleisöltä suljetussa osassa ilmeisen oikeudettomasti.

Jos paikalta poistaminen on ilmeisesti riittämätön toimenpide eikä häiriötä tai vaaraa voida muutoin poistaa, järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa henkilö kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseksi. Kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisin haltuun. Järjestyksenvalvojalla ei kuitenkaan ole oikeutta henkilön kiinniottamiseen yleisessä kokouksessa.

YTPL 43 §:ssä säädetään säilössä pidosta aluksella ja yleisötilaisuudessa. Sen mukaan

Jos 42 §:n 2 momentin perusteella aluksella kiinniotettua ei voida viipymättä luovuttaa poliisille, alukselle asetetulla järjestyksenvalvojalla on aluksen päällikön suostumuksella oikeus ottaa hänet säilöön. Jos yleisötilaisuudessa on sen laajuuden tai järjestämispaikan vuoksi perusteltua varautua kiinniotettujen säilössä pitoon, yleisötilaisuuden järjestyksenvalvojalla on oikeus 1 momentissa mainituin edellytyksin poliisin suostumuksella ottaa kiinniotettu säilöön. Kiinniotettua saa pitää säilössä enintään neljä tuntia. Yleisötilaisuudessa kiinniotettua saadaan kuitenkin pitää säilössä enintään siihen asti, kun tilaisuus on päättynyt ja yleisö poistunut tai kun kiinniottamisen peruste on muutoin lakannut. Aluksella kiinniotettu saadaan aluksen päällikön määräyksestä pitää säilössä, kunnes alus seuraavan kerran saapuu satamaan, jollei kiinniottamisen peruste ole sitä ennen lakannut.

YTPL 44 §:n mukaan

Tämän lain perusteella säilössä pidettävien kohteluun sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 1 luvun 3 ja 4 §:ssä, 2 luvun 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa, 3 luvun 1 §:ssä, 5 luvun 1 ja 2 §:ssä, 8 luvun 2 §:ssä, 9 luvun 1 §:ssä sekä 12 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään.

Järjestyksenvalvoja saa sijoittaa säilöön otetun vain sellaiseen järjestyksenvalvojan hallinnoimaan säilytystilaan, jonka poliisilaitos on ennen säilytystilan käyttöönottoa tarkastanut ja hyväksynyt. Järjestyksenvalvojan tulee laatia jokaisesta säilössä pidettävästä henkilöstä allekirjoitettu säilöönottoilmoitus. Järjestyksenvalvojan on toimitettava säilöönottoilmoitus viipymättä tilaisuuden päättymisen tai aluksen satamaan saapumisen jälkeen poliisilaitokselle.

YTPL 111 §:ssä on säädetty, että sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä muun muassa 42 §:n 2 momentissa tarkoitettua kiinniotettua säilössä pidosta. Sisäministeriö onkin antanut tällaisen asetuksen (877/2016, jäljempänä SMA), jossa säädetään turvallisuustarkastuksesta ja säilössä pidosta.

Ahvenanmaalla edellä mainittu laki yksityisistä turvallisuuspalveluista on voimassa ns. blankettilakina; tästä on säädetty maakuntalaissa ”om tillämpning på Åland av lagen om privata säkerhetstjänster” (Ålands författningssamling 2021:5). Tuon maakuntalain mukaan YTPL:a sovelletaan Ahvenanmaalla lukuun ottamatta eräitä rajattuja poikkeuksia, joilla ei nyt kyseessä olevassa asiassa noudatettavien säännösten kannalta ole merkitystä. Samalla tavoin on säädetty, että Ahvenanmaalla sovelletaan myös lakia poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta (putkalaki). YTPL 44 §:n 1 momentin mukaan tuon lain perusteella säilössä pidettävien kohteluun sovelletaan, mitä putkalain 1 luvun 3 ja 4 §:ssä, 2 luvun 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa, 3 luvun 1 §:ssä, 5 luvun 1 ja 2 §:ssä, 8 luvun 2 §:ssä, 9 luvun 1 §:ssä sekä 12 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään.

3 ALUKSEN SELLITILAT

Aluksella on kolme vapautensa menettäneiden säilytyshuonetta (selliä), kaikki sijaitsevat kannella 7. Kaksi säilytyshuoneista on saman oven takana ja tilassa oli näiden säilytyshuoneiden käyttöön yksi pieni wc-koppi, jossa ei ollut ovea. Yksi selleistä sijaitsi hieman erillään, käytävän toisella puolen ja se oli varattu naispuolisille säilöön otetuille. Naisten käytössä oli myös oma erillinen tilavampi wc heidän sellinsä vieressä.

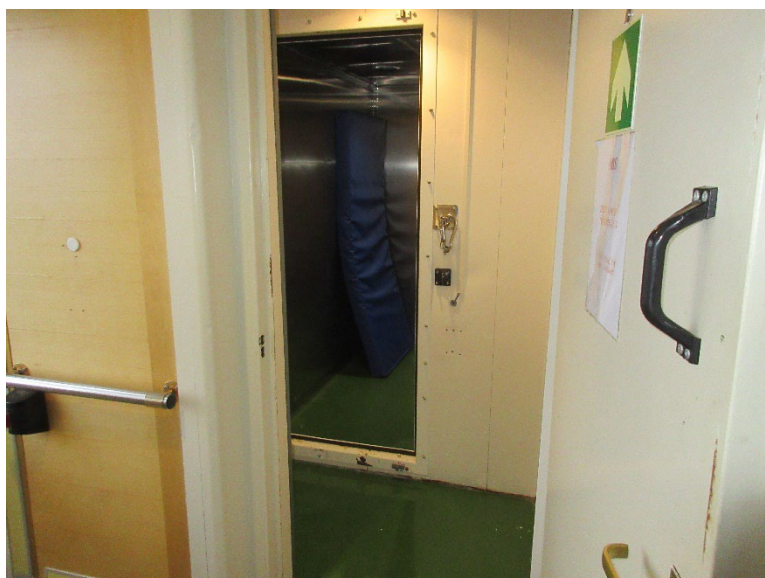
Kuva 1: Selli 1

Kuva 2: WC-koppi

Kuva 3: Naisille varattu selli 2

Kuva 4: Näkymä valvontahuoneesta käytävän yli naisten selliin.

Kuva 5: Hälytysnappi

Sellit olivat varsin pieniä ja varustuksena oli patja, hälytysnappi, valvontakamera ja Elocare valvontalaite. Viimeksi mainitulla voidaan tarkkailla tutkateknologian avulla vapautensa menettäneiden liikkeitä ja hengitystä. Säilytyshuoneen ovesa oli myös ovisilmä, jonka kautta pystyi tarkkailemana vapautensa menettänyttä. Hälytysnappiin yltää myös lattialta, mutta sen kautta ei ole mahdollisuutta puheyhteyteen. Valvontakameran kuva välittyy komentosillalle, järjestyksenvalvojen esimiesten toimistoon ja järjestyksenvalvojen tiloihin. Järjestystenvalvojen tilat eivät sijaitse säilytystilojen yhteydessä vaan kaksi kantta ylempänä, kannella yhdeksän. Komentosillalla kamerakuvaa ei seurata aktiivisesti, vaan tähytstäjä tarkistaa tilanteen ainoastaan, jos säilytystilasta tulee hälytys. Tallenteet säilyvät ilmeisesti kaksi viikkoa. Järjestyksenvalvojat voivat katsoa tallenteita järjestelmästä, mutta he eivät pysty muokkaamaan tai poistamaan niitä.

Selleissä oli sprinklerit. Missään selleistä ei ollut juomapistettä – henkilökunnan mukaan järjestyksenvalvojat tarjoavat valvontakäyntiensä aikana vettä ja vesipulloja oli sellien ulkopuolella. Selliin annettava patja oli asianmukainen. Saatavilla oli myös ns. turvapeittoja. Miesten käytössä olevan sellin valvontakameran kuva-alasta oli teknisesti peitetty wc-istuimen kohta. Naisten puolelle ei ollut kameranäkymää ja wc-tilassa oli ovi.

Erityistä huomiota kiinnitti, että vaikka selleissä oli hälytysnapit, niitä ei kuitenkaan tarkastuksella saadun selvityksen mukaan voinut lisenssisyistä käyttää. Näin ollen vapautensa menettänyt ei voinut käytännössä pyytää apua muuta kuin oven läpi huutamalla tai kameraa kohti heiluttamalla.

Henkilökunnan mukaan järjestyksenvalvojat käyvät selleillä valvontakäynnillä vähintään kerran tunnissa, jotka käynnit kirjataan; tämä kävi ilmi myös tarkastetuista säilöönottoilmoituksista. Myös jatkuvampi valvonta paikalla ollen on joskus katsottu tarpeelliseksi, esimerkiksi jos säilöön otetun käytös on itsetuhoista. Miesten sellien yhteydessä oleva valvontatila, jossa kameramonitorit olivat, oli ahdas, varsinkin huomioon ottaen, että siinä tehdään myös turvallisuustarkastukset.

Poliisi ei ole tarkastanut eikä hyväksynyt aluksen sellitiloja.

4 KÄYTÄNNÖT SÄILÖÖNOTOISSA

Laivalla olevat järjestyksenvalvojat ovat varustamon vakituudessa palveluksessa. Järjestyksenvalvojia on laivalla jokaisella matkalla. Lisäksi kussakin vuorossa on yksi järjestyksenvalvojien esimies. Yksi järjestyksenvalvojista on nainen. Tarkastuksella saadun selvityksen mukaan tavoitteena on saada molempiin vuoroihin yksi naispuolinen järjestyksenvalvoja. Riskiarvion perusteella vuoroon voidaan ottaa myös lisää järjestyksenvalvojia.

Järjestyksenvalvojakorttien voimassaoloa valvotaan järjestelmässä, joka ilmoittaa vanhentumisvaarassa olevasta kortista. Esimiehet kontrolloivat korttien voimassaoloa. Järjestyksenvalvojilla on tunnukset näkyvillä virkavaatteissaan. Järjestyksenvalvojat saavat voimankäyttökoulutusta kerran vuodessa Turussa toimivalta poliisitaustaiselta kouluttajalta. Tämän lisäksi viranomaiset, kuten poliisin Karhu-ryhmä, harjoittelevat laivalla. Myös ensiapukoulutusta ja vaaratilanteita koskevia koulutuksia on säännöllisesti, joka kuukausi.

Järjestyksenvalvojilla on voimankäyttövälineinä. Henkilökunta toi esiin, että laivan tilat ovat varsin ahtaat ja sokkeloiset, mikä vaikuttaa siihen, miten asiakkaiden kanssa toimitaan ja mitä voimankäyttövälineitä tarvittaessa voi käyttää. Sairaanhoidajalla on äärimmäisiä tilanteita varten käytettävissään lepositeet, mutta niiden käyttöön ei ole vielä koskaan ollut tarvetta.

Säilöönottoja oli edellisenä vuonna (2024) ollut noin 50 kappaletta. Tarkastuksella saadun selvityksen mukaan säilöönottoa pyritään viimeiseen asti välttämään ja usein henkilö viedään esimerkiksi omaan hyttiinsä, jos se on mahdollista.

Kysyttäessä aluksen Security Manager totesi, että säilöönottoilmoitukset toimitetaan järjestelmän kautta varustamolle, josta ne toimitetaan joissain satamissa (esim. Turussa) poliisille. Helsingissä tällaista käytäntöä ei ilmeisesti ole olemassa. Säilössä pidetyille ilmoitus annetaan pyynnöstä, mutta moni luopuu tästä, koska ilmoitustulostetta täytyy jäädä odottamaan laivan saavuttua satamaan ja sen saamiseen kuluu paljon aikaa.

Tarkastuksen jälkeen tilattiin nähtäväksi 20 viimeisintä säilöönottoilmoitusta sekä järjestyksenvalvojien 12 viimeisintä tapahtumailmoitusta.

Näiden perusteella säilöönnotot oli pääsääntöisesti perusteltu riittävän kattavasti. Muutamassa tapauksessa säilöönottoa oli kuitenkin perusteltu varsin niukasti. Niissä oli lähinnä todettu yleisesti matkustajan aiheuttaneen häiriötä ja/tai olleen aggressiivinen, mutta ei ollut selostettu konkreettisemmin, miten matkustaja oli käyttäytynyt ja oliko hän esimerkiksi päihtynyt.

Säilöönottoilmoituksista havaittiin kolme tapausta, jossa ulkomaalaisia matkustajia oli otettu säilöön häiriökäyttäytymisen vuoksi. Aluksen saapuessa aamulla Helsingin satamaan vastassa oli ollut poliisipartio, joka oli pyytänyt varustamoita pitämään henkilöt edelleen säilössä. Kirjausten mukaan matkustajat olivat aluksella säilöön otettuina koko päivän siihen asti, kunnes alus lähti takaisin kohti Tukholmaa klo. 17.00. On sittemmin selvinnyt, että syy säilöönoton jatkamiselle oli se, että poliisi on halunnut selvittää matkustajien maahantulon edellytykset. Henkilöille määrättiin sittemmin maahantuloikielto ja heidät käännytettiin. Säilöönoton peruste oli kuitenkin ollut koko ajan yöllä aluksella tapahtunut häiriökäyttäytyminen.

Oikeusasiamies päätti ottaa omana aloitteena tutkittavaksi muun muassa sen, oliko perustetta pitää henkilöitä säilössä häiriökäyttäytymisen perusteella enää sen jälkeen, kun laiva saapui Helsingin satamaan. YTPL 43 §:n 2 momentin mukaan aluksella kiinniotettu saadaan aluksen päällikön määräyksestä pitää säilössä, kunnes alus seuraavan kerran saapuu satamaan, jollei kiinniottamisen peruste ole sitä ennen lakannut.

Huomiota herätti, että säilöönottoilmoitukset ovat englanninkielisiä. Kielilain 25 §:n mukaan

Jos julkinen hallintotehtävä on lailla tai lain nojalla säädetty yksityiselle, sitä koskee sen hoitaessa tätä tehtävää, mitä tässä laissa säädetään viranomaisesta. Jos tehtävän vastaanottaja määräytyy viranomaisen päätöksen tai muun toimenpiteen taikka viranomaisen ja vastaanottajan välisen sopimuksen perusteella, viranomaisen on varmistettava, että tehtävää hoidettaessa annetaan tämän lain mukaista kielellistä palvelua. Tämä tulee myös varmistaa viranomaisen antaessa muun kuin julkisen hallintotehtävän yksityisen hoidettavaksi, jos tämän lain edellyttämän palvelutason ylläpitäminen sitä vaatii.

Oikeusasiamies totesi, että säilöönotto on julkisen vallan käyttöä ja julkinen hallintotehtävä. Näin ollen varustamon tulee tämän toiminnan osalta noudattaa kielilakia. Englannin kielen käyttö säilöönottoilmoituksissa, jotka pitää toimittaa poliisiviranomaisille ja pyynnöstä antaa säilöön otetulle, ei ole tuon lain mukaista. Oma kysymyksensä on, mikä on Ahvenanmaan itsehallintolain kielisäännösten mahdollinen vaikutus.

Säilöön otetulta haltuunotetun omaisuuden kirjaaminen vaikutti olevan pääosin riittävää. Kuitenkin jäi epäselväksi, miten aluksella toteutuvat (ja kirjataan) SMA 5 §:n edellyttämät menettelytavat.

Muutamassa ilmoituksessa oli puutteita vammojen ja sairauksien tarkastamisen kirjaamisessa: Jos missään lomakkeen kohdassa ei ole mitään merkintää, jää epäselväksi, tarkoittaako tämä, että mitään kirjattavia vammoja tai sairauksia ei ollut vai että tarkastusta ei ollut tehty.

Kahdessa tapauksessa oli kyse itsetuhoisen henkilön säilöönnotosta, mutta kummassakaan tapauksessa ei ollut ainakaan kirjattu, että sairaanhoitaja olisi SMA 3 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla todennut, ettei säilöön otetun terveys vaarannu. Yhdessä tapauksessa oli merkintä, että säilöön otetulle oli annettu aamulääkitys, mutta ei merkintää mahdollisesta sairaanhoitajan konsultoinnista.

Positiivista oli, että tarkastuskäyntien aika ja suorittaja oli merkitty säilöönnotoilmoituksiin. Vain yhdessä tapauksessa yksi käyntiväli oli merkittävästi pidempi kuin tunti. Tosin kolmessa tapauksessa jäi epäselväksi, miten valvonta ja tarkastuskäynnit oli käytännössä toteutettu: tarkastuskäyntimerkinnöistä viimeinen oli klo 8.28 ja säilöönnotto päättyi 17.00 ("the inmate was supervised the whole day by the security and police until he was released").

Laivan selleissä kuljetetaan myös (hyvin harvoin) viranomaisten päätöksellä vapautensa menettäneitä (esimerkiksi tutkintavankeja). Tällöin mukana on aina virkamies. Lisäksi poliisi toimittaa laivalle maasta poistettavia henkilöitä, jotka eivät sinänsä ole vapautensa menettäneitä. Aluksen henkilökunta kuitenkin valvoo, että maasta poistettava siirtyy laivasta maihin kohdesatamassa.

Aluksella on koko ajan paikalla sairaanhoitaja, jota käytetään vapautensa menettäneiden terveydentilan arvioinnissa. Sairaanhoitaja ei tarkasta kaikkia säilöön otettuja, vaan järjestyksenvälvojat ottavat häneen yhteyttä, jos katsovat siihen olevan tarvetta. Vakavampien sairastapausten osalta pääasiallinen menettely on pyytää ambulanssi vastaan satamaan, lääkintähelikopteri joudutaan pyytämään laivalle noin viisi kertaa vuodessa tilanteissa, joissa ei voida odottaa satamaan saakka.

Vapautensa menettäneeltä kysytään tulovaiheessa muun muassa lääkityksestä. Tarpeen vaatiessa vapautensa menettäneiden lääkkeet voidaan hakea hytistä ja sairaanhoitajaa konsultoidaan aina lääkkeiden antamisesta. Vapautensa menettäneiden tiloista löytyy sokerimittari ja alkometri, jolla voidaan tehdä vapaaehtoinen testi. Defibrillaattoreita löytyy useampia laivalta, kuten infosta ja sairashytistä, mutta ei säilytystilasta. Kaasutustilanteiden ensiapu oli henkilökunnalla tiedossa. Tilassa oli ns. silmänpesulaite, mutta wc:ssä ei ollut saatavilla saippuaa. Henkilökunnan tiedossa ei ollut putkakuolemia.

Aluksen päällikkö totesi, että henkilökunnalla on ”yleissuostumus” (standing order) säilöönottoon rutiininomaisissa tapauksissa. Jokaiseen säilöönottoon ei hankita aluksen päällikön suostumusta. Normaalitytapaukset järjestyksenvalvojat hoitavat itse. Tavanomaisesta poikkeavat tapaukset ilmoitetaan järjestyksenvalvojien esimiehelle, joka ilmoittaa asiasta arvionsa mukaan päällikölle. Standing orderin perusteella vartijat päättävät säilöäpidosta myös silloin, jos katsotaan olevan syytä pitää henkilö säilössä satamaan asti. Läheskään aina säilöäpidolle satamaan saakka ei ole tarvetta. Henkilökunta toi myös esiin, että oikein hankala tapaus voidaan jättää laivasta myös kesken matkan Ahvenanmaalle, jossa poliisi tarvittaessa ottaa henkilön huostaansa. Järjestyksenvalvojat päättävät vapautensa menettäneen vapauttamisesta.

Laivapäiväkirjaan merkitään vapaudenmenetyksen alkamis- ja päättymisaika. Koska selleissä ei ole vesipistettä, järjestyksenvalvojat antavat tarkastuskierroksen yhteydessä pyynnöstä vesipullon. Samoin on valmiudet antaa pitempään säilössä olleille ravintoa ja myös esimerkiksi diabeetikkojen tarpeet huomioidaan.

Tulovaiheessa vapautensa menettäneelle ilmoitetaan vapaudenmenetyksen peruste ja mitä tulee tapahtumaan. Olosuhteista, kuten hälytysnapin toiminnasta, kuinka saa juomista tai pääsee wc:hen ei selvityksen mukaan kerrota vapautensa menettäneelle erikseen.

Turvallisuustarkastuksia ja mahdollisia riisutuksia ajatellen käytettävissä on ainoastaan yksi naispuolinen järjestyksenvalvoja. Tämä tarkoittaa sitä, ettei kaikissa vuoroissa ole sukupuolisäännön edellyttämällä tavalla saatavilla naispuolista järjestyksenvalvojaa. Tällaisissa tilanteissa kerrottiin naispuolisen yösiivoojan tekevän turvallisuustarkastuksen naisille suljetussa tilassa järjestyksenvalvojan ohjeistuksen mukaan. Järjestyksenvalvoja turvaa tilannetta olemalla lähellä.

Turvallisuustarkastuksessa poisotettua omaisuutta varten on lukittavat metallikaapit. Säilöönottoraporttiin kirjataan arvo-omaisuus kuten puhelin, setelirahat ja korut. Tavaroiden poisottaminen tehdään kameravalvonnan alla.

Kuhunkin selliin pyritään sijoittamaan vain yksi henkilö kerrallaan, ja vain poikkeustapauksissa voidaan laittaa kaksi henkilöä samaan säilytyshuoneeseen.

Vapautensa menettäneitä valvotaan palo- ja turvallisuuskierrosten yhteydessä noin kerran tunnissa. Tällöin käydään myös sisällä säilytyshuoneessa, jossa kierros on kuitattava. Tarpeen vaatiessa fyysistä valvontaa tehdään useamminkin, kuten esimerkiksi itsetuhoisten vapautensa menettäneiden tapauksessa. Fyysisen valvonnan lisäksi valvontaa suoritetaan teknisesti kameroilla ja Elocare -laitteistolla, joka tarkkailee mm. vapautensa menettäneiden hengitystä. Tarkastuskierrokset samoin kuin sairaanhoitajan konsultoinnit sekä tarjotut juomiset ja syömiset kirjataan ensin paperille ja vapaaksi päästämisen jälkeen sähköiseen järjestelmään (raporttiin).

5 MUUTA

Laivalla on tehty erilaisia tarkastuksia ja turvallisuusauditointeja (esimerkiksi MLC (Maritime Labour Convention) perusteella) ja turvallisuusasioita myös harjoitellaan säännöllisesti (kerran kuussa). Tarkastukset kohdistuvat koko laivaan, myös vapautensa menettäneiden tiloihin, mutta niissä ei kuitenkaan ole ollut kyse vapautensa menettäneiden tiloista sinänsä eikä heidän kohtelusta, eikä myöskään poliisi ole ollut niissä mukana.

Lainsäädännön osalta tuotiin esille, että resurssit ja toimintaympäristö on erilainen merellä kuin mantereella, joka olisi hyvä huomioida myös sääntelyssä.

Henkilökunnan yhteistyö tarkastuksella oli erittäin hyvää.

6 VARUSTAMON SELVITYKSET JA OIKEUSASIAMIEHEN KANNANOTOT

Varustamo antoi 20.3.2026 kommenttinsa tarkastuspöytäkirjaluonnoksen johdosta.

Asia esiteltiin oikeusasiamies Jari Råmanille, joka totesi asiassa seuraavaa.

6.1 Säilytystilojen hyväksyntä

YTPL 44 §:n 2 momentin mukaan järjestyksenvalvoja saa sijoittaa säilöön otetun vain sellaiseen järjestyksenvalvojan hallinnoimaan säilytystilaan, jonka poliisilaitos on ennen säilytystilan käyttöönottoa tarkastanut ja hyväksynyt. Myös SMA 3 §:n 1 momentin mukaan poliisin on hyväksyttävä kiinniotettujen säilöissäpitoon tarkoitetut tilat ennen niiden käyttöön ottamista.

Oikeusasiamies totesi, että YTPL 44 §:n 2 momentin säännös poliisin hyväksynnästä on järjestyksenvalvojatointaa (myös aluksilla) koskeva ehdoton erityissäännös. Se, että poliisi ei ole hyväksynyt ko. aluksessa käytettyjä säilytystiloja, ei täytä lain vaatimusta. Myös SMA 3 §:n 1 momentti edellyttää ennakkohyväksyntää. Eri asia on, että on tulkinnanvaraista, mikä poliisiviranomainen hyväksynnän voisi tehdä. Tässä tapauksessa vaihtoehtoja ovat oikeusasiamiehen käsityksen mukaan Poliisihallitus, Helsingin poliisilaitos tai Ahvenanmaan poliisiviranomainen. Tämä tulkinnanvaraisuus ei kuitenkaan oikeuta sitä, ettei tiloilla ole lainkaan poliisin hyväksyntää. Tiedossa on, että esimerkiksi Lounais-Suomen poliisilaitos on tarkastanut Turusta liikennöivien varustamon alusten säilytystiloja.

Oikeusasiamies totesi, ettei hänellä ole toimivaltaa tarkemmin määrätä, kenen tehtäviin tarkastus kuuluu. Joka tapauksessa poliisin tulee viipymättä tarkastaa säilytystilat. Tällöin tulisi huolehtia, että eri alusten säilöönottotilojen hyväksynnän edellytykset ovat valtakunnallisesti yhdenmukaiset.

Varustamo on ilmoittanut jakavansa oikeusasiamiehen näkemyksen, jonka mukaan aluksen säilytystilojen tulisi olla poliisin hyväksymiä. Varustamo kannattaa yhtenäisen kansallisen tarkastus- ja hyväksyntäohjeiden käyttöönottoa. Varustamo korostaa, että olemassa olevat alustilat vaativat erityistä huomiota.

6.2 Kiinniotetun terveydentilan tarkastaminen

SMA 3 §:n 3 momentin mukaan ennen kiinniotetun säilöönottamista tulee terveydenhuollon ammattilaisen todeta, ettei kiinniotetulla ole vammaa tai sairautta, joka voi vaarantaa säilöön otetun terveyttä säilytyksen aikana. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan näin ei aina menetellä, vaan sairaanhoitajaa konsultoidaan ainoastaan, jos siihen katsotaan olevan tarvetta.

Varustamon mukaan sisäisten ohjeiden perusteella järjestyksenvalvojen tulee ottaa yhteyttä aluksen sairaanhoitajaan tai lääkintävastaavaan (perämies), kun tarvitaan lääketieteellistä arviointia. Kaikilla järjestyksenvalvojilla on STCW 4-1 -standardin mukainen ensiapupätevyys, joka antaa heille tarvittavan pätevyyden suorittaa vapautensa menettäneen henkilön terveydentilan alustava ja välitön arviointi ennen kuin hänet otetaan säilöön.

Varustamon mukaan yhdessä Elocare-järjestelmän kanssa, joka jatkuvasti valvoo liikkeitä ja elintärkeitä elintoimintoja sellissä, tätä pätevyystasoa ja seurantamenetelmää pidetään riittävänä, oikeasuhtaisena ja asianmukaisena aluksen ympäristössä, jossa toimintaolosuhteet, henkilöstö ja lääkintäresurssien saatavuus poikkeavat maalla tehtävistä toiminnoista.

Oikeusasiamies totesi, että puheena oleva SMA:n säännös on ehdoton: kiinniotetun tilanteen toteajan tulee olla terveydenhuollon ammattilainen ja toteamisen tulee tapahtua ennen säilöönottamista. Oikeusasiamies totesi, etteivät järjestyksenvalvojat ole tällaisia ammattilaisia.

6.3 Aluksen päällikön suostumus säilöönottoon

YTPL 43 §:n 1 momentin mukaan jos 42 §:n 2 momentin perusteella aluksella kiinniotettua ei voida viipymättä luovuttaa poliisille, alukselle asetetulla järjestyksenvalvojalla on aluksen päällikön suostumuksella oikeus ottaa hänet säilöön.

Varustamon mukaan järjestyksenvalvojat noudattavat varustamon ohjeita säilöön ottamisesta ja ilmoittavat aina siitä komentosillalla vahtiperämiehelle tai aluksen päällikölle. Varustamo soveltaa vakiintunutta käytäntöä, jossa päällikön suostumus kiinniottoon annetaan päällikön pysyväismääräys (Master's Standing Order), jossa selvästi mainitaan, millä ehdoilla vartijat voivat suorittaa kiinnioton. Tämä määräys tarkoittaa, että aluksen päällikkö on antanut etukäteen suostumuksensa säilöön ottamiselle. Suostumus kirjataan myös säilöönottoilmoitukseen. Lisäksi aluksen päällikölle tai järjestyksenvalvojen esimiehelle ilmoitetaan aina välittömästi säilöön ottamisesta, kun 1) vapautensa menettänyt henkilö on alaikäinen, 2) kaikki sellit ovat käytössä, 3) tai vartijat ovat epävarmoja siitä, mitkä toimenpiteet ovat asianmukaisia vallitsevassa tilanteessa.

Varustamon mukaan aluksen päälliköllä on mahdollisuus milloin tahansa välittömästi peruuttaa tai rajoittaa suostumuksensa, jos tilanne sitä vaatii. Tämä varmistaa, että aluksen päällikön valvonta- ja päätöksentekovaltuudet säilyvät täysin, samalla kun järjestyksenvalvojat voivat toimia nopeasti ja tehokkaasti tilanteissa, joissa välittömät toimenpiteet ovat välttämättömiä turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämiseksi aluksella.

Varustamo katsoo, että aluksen käytäntö täyttää oikeusasiamiehen vaatimukset aluksen päällikön suostumukselle, koska se muodostaa dokumentoidun, ennalta määrätyn ja operatiivisesti toimivan suostumuksen, joka on mukautettu aluksen toiminnan käytännön olosuhteisiin.

Oikeusasiamies totesi käsityksensä, että laki edellyttää säilöönoton hyväksyttämistä aluksen päälliköllä kussakin yksittäistapauksessa. Näin ollen yleisluonteista pysyväismääräystä (standing order) ei voida pitää hyväksyttävänä. Oikeusasiamiehen mukaan kustakin säilöön otosta tuleekin ilmoittaa päällikölle, tai hänen sijaisenaan toimivalle, joka arvioi kunkin säilöönoton tarpeellisuuden lain edellyttämällä tavalla. Samoin tulee toimia, jos säilöönottoa katsotaan tarpeelliseksi jatkaa seuraavaan satamaan saakka.

Varustamon mukaan vahtipäällikölle tai aluksen päällikölle kuitenkin aina ilmoitetaan säilöön ottamisesta. Oikeusasiamiehen näkemyksen mukaan se, että aluksen päällikölle tai vahtipäällikölle (aluksen päällikön sijaisen) ilmoitetaan säilöön ottamisesta, voidaan pitää suostumuksena, ellei hän nimenomaisesti kiellä säilöön ottamista.

6.4 Säilöönottoilmoitusten toimittaminen poliisille

YTPL 44 §:n 2 momentin mukaan järjestyksenvalvojan tulee laatia jokaisesta säilössä pidettävästä henkilöstä allekirjoitettu säilöönottoilmoitus. Järjestyksenvalvojan on toimitettava säilöönottoilmoitus viipymättä tilaisuuden päättymisen tai aluksen satamaan saapumisen jälkeen poliisilaitokselle. Tarkastuksella saadun selvityksen mukaan säilöönottoilmoitukset siirtyvät automaattisesti sähköisessä järjestelmässä varustamolle. Epäselväksi jäi, toimittaako varustamo säilöönottoilmoitukset poliisille. Ilmeisesti näin tapahtuu Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella, mutta ei Helsingin poliisilaitoksen alueella.

Kaikki ilmoitukset löytyvät aluksella tallennettuna aluksen turvallisuusjohtamisjärjestelmän tietokannasta ja ovat sieltä saatavissa / toimitettavissa. Ei siis näyttäisi olevan mitään estettä toimittaa säilöönottoilmoituksia poliisille.

Oikeusasiamies totesi, että YTPL 44 §:n 2 momentin mukaan säilöönottoilmoitukset tulee toimittaa poliisille alukselta oma-aloitteisesti, eikä tämä edellytä poliisin pyyntöä. Eri asia on, että on jossain määrin tulkinnanvaraista, mitä satamaa säännöksessä tarkoitetaan. Hän kuitenkin toteaa, että SMA:n perustelumuiiston mukaan ”kyse olisi suomalaisen tulosataman poliisilaitoksesta riippumatta siitä, olisiko aluksen välittömästi seuraava tulosatama Suomessa vai ei”. Se mille poliisilaitokselle ja miten ilmoitukset tehdään ovat kysymyksiä, joihin poliisiviranomaisten tulee yhdessä varustamojen kanssa löytää toimiva ratkaisu. Oikeusasiamies korosti, että säilöönottoilmoitukset ovat yksi keino, jonka avulla poliisi voi valvoa aluksilla tapahtuvaa järjestyksenvalvojatoimintaa.

Varustamo on ilmoittanut noudattavansa asianomaisten poliisiviranomaisten ohjeita. Varustamo on valmis siirtymään ennakoivaan ilmoitusjärjestelmään, kun poliisi on määrittänyt vastaanottavan viranomaisen ja kansallisen menettelyn. Esimerkiksi Turun poliisilaitos on ottanut käyttöön ennakoivan ilmoitusjärjestelmän.

6.5 Säilöön otetun valvonta

Putkalain 9 luvun 1 §:n mukaan vapautensa menettäneitä ja säilytystilaa on valvottava siten kuin vapautteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitus, säilytystilan järjestys, säilytystilassa pitämisen varmuus, karkaamisen tai säilytystilasta luvatta poistumisen estäminen, vapautensa menettäneiden ja muiden henkilöiden turvallisuus ja rikoksen estäminen edellyttävät. Säilytystilassa on oltava turvallisuuden edellyttämät hälytys- ja muut tekniset turvajärjestelmät. YTPL 44 §:n mukaan tätä säännöstä noudatetaan myös nyt puheena olevissa säilöönotoissa. Lisäksi SMA 3 §:n 2 momentin mukaan säilytystilojen tulee olla sellaiset, ettei vapautensa menettänyt voi aiheuttaa itselleen tai muille henkilöille vahinkoa tai vaaraa. Lisäksi tilojen tulee olla säilöissäpidon varmuuden ja säilytystilan järjestyksen kannalta turvallisia sekä sellaisia, että vapautensa menettäneiden valvonta on helppoa ja turvallista. Säilytystilassa on oltava jatkuva valvonta.

Tarkastuksella saadun selvityksen mukaan selleissä olevia hälytyslaitteita ei voitu tuolloin käyttää lisenssiongelmien vuoksi. Tällaisessa tilanteessa vapautensa menettäneellä ei ole keinoa, jolla hän voisi hätätilanteessakaan välittömästi saada yhteyden säilytystilasta henkilökuntaan. Vapautensa menettäneitä ei myöskään jatkuvasti fyysisesti valvottu, vaikka henkilökunta kävikin tarkastamassa heidän tilansa noin kerran tunnissa. Säilytystilassa oli sinänsä jatkuva kameravalvonta ja Elocare -valvontalaitteisto. Viimeksi mainitun toimivuus jäi kuitenkin epäselväksi. Kameroiden kuvan seuraamisen aktiivisuus jäi myös epäselväksi eli seuraako joku jatkuvasti kameroiden kautta tapahtumia säilytystilassa. Kommentosillalle välittyvän kamerakuvan osalta ilmoitettiin, että tähystäjä seuraa sen kautta säilytystilan tapahtumia pääsääntöisesti vain hälytysten perusteella. Kameran kautta ei myöskään ole puheyhteyttä tiloihin.

Alus ilmoitti jo 1.12.2025, että sellien hälytyslaitteet oli otettu käyttöön. Varustamo toteaa, että tarkastus suoritettiin ennen kuin kaikki hälytystoiminnot oli aktivoitu, mutta kaikki hälytystoiminnot ovat nyt toiminnassa. Kaikki selleistä tulevat hälytykset ohjataan suoraan vuorossa olevalle järjestyksenvalvojalle, mikä varmistaa, että operatiivinen henkilöstö voi toimia välittömästi tarvittaessa. Kaikissa selleissä on Elocare, joka valvoo vapautensa menettäneen henkilön liikkeitä ja elintärkeitä elintoimintoja. Varustamon mukaan redundanssin luomiseksi Elocaren hälytykset ohjataan myös aluksen infoon, joka on miehitetty ympäri vuorokauden, mikä tarkoittaa, että poikkeamat havaitaan, vaikka vartijat hoitaisivat samanaikaisesti muita tehtäviä. Lisäksi vapautensa menettäneiden henkilöiden valvontaa suoritetaan yhdistämällä jatkuva kameravalvonta, tunneittain tehtävät manuaaliset tarkastukset ja useammin tehtävät tarkastukset, jos epäillään itsetuhoisuuden vaaraa tai muita erityisolosuhteita.

Oikeusasiamies totesi olevan myönteistä, että säilytystiloissa on Elocare -valvontalaitteisto.

6.6 Ilmoitus oikeuksista ja säilytystilan olosuhteista

Putkalain 2 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan vapautensa menettäneelle on viipymättä hänen saavuttuaan säilytystilaan tiedotettava sen oloista sekä vapautensa menettäneiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Säännöstä sovelletaan YTPL 44 §:n nojalla myös aluksilla tapahtuvaan säilöönottamiseen.

Tarkastuksella saadun selvityksen mukaan säilöön otetuille kerrotaan aina vapauden menetyksen peruste, mutta säilytystilan oloista tai vapautensa menettäneiden oikeuksista ja velvollisuuksista sen sijaan ei anneta tietoa. Säilytystilassa ei myöskään ollut mitään näitä asioita koskevaa kirjallista materiaalia vapautensa menettäneille annettavaksi.

Oikeusasiamies totesi, että laki velvoittaa tiedottamaan säilytystilan oloista sekä vapautensa menettäneiden oikeuksista ja velvollisuuksista.

Säilytystilan oloista, kuten siitä miten saa tarvittaessa yhteyden henkilökuntaan, kertominen liittyy olennaisella tavalla myös vapautensa menettäneen turvallisuuteen.

Varustamon mukaan on rutiininomaista ilmoittaa vapautensa menettäneelle henkilölle suullisesti säilöön ottamisen syy. Varustamo kehittää parhaillaan menettelytapoja sen varmistamiseksi, että vapautensa menettänyt henkilö saa täydelliset tiedot oikeuksistaan, hälytystoiminnosta, valvonnan toteuttamisesta sekä veden ja wc:n saatavuudesta.

6.7 Julkisuuslain soveltaminen

Tarkastuksella kävi ilmi, että säilöönottoilmoitus annetaan säilössä pidetyille, jos he sitä erikseen pyytävät. Selvityksen mukaan tämä tapahtuu käytännössä siten, että asiakkaalle tulostetaan järjestelmästä kopio säilöönottoilmoituksesta. Kuitenkin tulosteen hankkimiseen menee yleensä niin pitkä aika, että asiakas ei jaksaa odottaa sen saamista, vaan luopuu asiakirjapyyntöstään.

Oikeusasiamies totesi, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslaki) 4 §:n 2 momentin mukaan mitä viranomaisesta säädetään, koskee myös lain tai asetuksen taikka lain tai asetuksen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen perusteella julkista tehtävää hoitavia yhteisöjä, laitoksia, säätiöitä ja yksityisiä henkilöitä niiden käyttäessä julkista valtaa. Säilöönotto on julkisen vallan käyttöä.

Oikeusasiamiehen mukaan asiakirjapyyntöä käsittelemättä ei saisi muodostua sellaiseksi, että asiakas esimerkiksi menettelyn hitauden vuoksi kokee joutuvansa luopumaan pyynnöstään. Oikeusasiamiehen näkemyksen mukaan asianmukaisempi menettelytapa olisi joko järjestää tulostusmahdollisuus lähemmäs säilötiloja tai tarjota asiakkaalle mahdollisuus saada säilöönottoilmoitus jollain muullakin tavalla kuin paikan päällä odottamalla.

Varustamo on ilmoittanut, että menettelytapoja on päivitetty varmistaakseen, että vapautensa menettäneen henkilön oikeudet turvataan ja että kielilain vaatimukset viranomaistoiminnalle täyttyvät ilman tarpeetonta viivytystä.

Varustamo varmistaa edelleen, että säilöönottoilmoituksen tulostettu kappale on saatavilla ennen vapauttamista. Tämä tehdään, jotta vapautensa menettäneen henkilön ei tarvitse odottaa tarpeettomasti ja jotta asiakirja voidaan luovuttaa välittömästi vapauttamisen jälkeen. Menettely otetaan käyttöön pakollisena osana vartijoiden työtä ennen vapauttamista, ja se suoritetaan yhdessä omaisuuden palauttamisen kanssa johdonmukaisen ja yhdenmukaisen menettelyn varmistamiseksi. Varustamon mukaan tämä päivitetty menettely mahdollistaa oikeusasiamiehen vaatimusten noudattamisen asiakirjojen tehokkaasta luovuttamisesta samalla, kun aluksella säilytetään oikeusturvallinen ja asiakasystävällinen menettely.

6.8 Säilöönottoilmoitusten kieli

Huomiota herätti, että säilöönottoilmoitukset ovat englanninkielisiä. Oikeusasiamies on edellä viitannut kielilain 25 §:ään. Hän totesi, että säilöönotto on julkisen vallan käyttöä ja julkinen hallintotehtävä. Näin ollen varustamon tulee tämän toiminnan osalta noudattaa kielilakia. Englannin kielen käyttö säilöönottoilmoituksissa, jotka pitää toimittaa poliisiviranomaisille ja pyynnöstä antaa säilöön otetulle, ei ole tuon lain mukaista. Oma kysymyksensä on, mikä on Ahvenanmaan itsehallintolain kielisäännösten mahdollinen vaikutus.

Varustamo on samaa mieltä oikeusasiamiehen näkemyksistä säilöönottoilmoitusten kielestä ja huomauttaa, että nämä asiakirjat, koska ne liittyvät julkisen vallan käyttöön, kuuluvat kielilain viranomaisten kielipalveluja koskevien säännösten piiriin. Varustamo varmistaa siksi, että kaikki säilöönottoilmoitukset laaditaan tulevaisuudessa englannin lisäksi myös ruotsiksi tai suomeksi. Tämä koskee myös vapautensa menettäneelle henkilölle annettavia asiakirjoja.

Samalla varustamo selventää, että toiminta tapahtuu merilainsäädännön ja kansainvälisten merisääntöjen puitteissa, jotka säätelevät aluksen operatiivista toimintaa, turvallisuusviestintää ja dokumentointirutiineja. Ahvenanmaan kielisäännökset on suunnattu maakunnan omille viranomaisille eivätkä vaikuta aluksen toiminnan oikeudelliseen kehukseen. Englantia käytetään edelleen aluksen turvallisuus- ja työkielenä sisäisesti laivalla, mutta se ei korvaa kielilain vaatimuksia asiakirjoille, jotka koskevat julkisen vallan käyttöä.

6.9 Sukupuolisäännön noudattaminen turvallisuustarkastuksissa

SMA 1 §:n 2 momentin mukaan turvallisuustarkastuksen suorittavan järjestyksenvalvojan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa, jos tarkastuksen kohteena olevalta joudutaan tarkastuksen suorittamiseksi riisumaan muuta vaatetusta kuin päällysvaatteita.

Tarkastuksella saadun selvityksen mukaan kaikki aluksen järjestyksenvalvojat ovat yhtä naista lukuun ottamatta miehiä. Näin ollen kaikissa vuoroissa ei ole naispuolista järjestyksenvalvojaa saatavilla turvallisuustarkastustilanteisiin. Saadun selvityksen mukaan tällaisissa tilanteissa laivan yösiivoojaa on käytetty turvallisuustarkastusten tekemisessä naisille. Tämä herättää myös kysymyksen siitä, onko siivooja muun muassa siten koulutettu, että hänen tekemäänsä turvallisuustarkastusta voisi pitää asianmukaisena.

Varustamo on ilmoittanut pyrkivänsä aina varmistamaan, että turvallisuustarkastukset suorittaa samaa sukupuolta oleva henkilöstö kuin vapautensa menettänyt henkilö, sovellettavien määräysten mukaisesti. Varustamo selvittää mahdollisuutta lisätä naispuolisten järjestystenvalvojen määrää sukupuolisäännön noudattamisen vahvistamiseksi tulevaisuudessa. Varustamon mukaan naispuolisten järjestyksenvalvojen rekrytointi on kuitenkin vaikeaa, koska hakijoiden määrä on hyvin rajallinen, mikä vaikuttaa naispuolisen henkilöstön saatavuuteen.

Oikeusasiamies suosittaa varustamoa mahdollisuuksien mukaan palkkaamaan naispuolisia järjestyksenvalvoja siten, että asianmukaiset turvallisuustarkastukset naisille voidaan turvata.

6.10 Säilöönottojen perusteleminen

Tarkastuksen yhteydessä todettiin, että säilöönnotot oli pääsääntöisesti perusteltu riittävän kattavasti. Oikeusasiamies kiinnitti kuitenkin varustamon huomiota siihen, että olisi perusteltua kaikissa tapauksissa kirjata, miten säilöön otettu henkilö oli konkreettisesti käyttäytynyt ja oliko hän esimerkiksi päihtynyt. Pelkästään toteamalla, että henkilö esimerkiksi ”häiriköi” ei anneta riittävän selkeää kuvaa henkilön tosiasiallisesta käyttäytymisestä ja säilöön ottamisen tarpeellisuudesta.

Varustamo toteaa, että säilöön ottamisen yhteydessä laaditaan aina säilöönottoilmoitus ja tapahtumailmoitus. Säilöönottoilmoitus on lyhyt ja tosiasioihin perustuva selvitys tehdyistä toimenpiteistä, kun taas tapahtumailmoitus sisältää kattavamman ja yksityiskohtaisemman kuvauksen tapahtumasta kokonaisuudessaan. Tapahtumailmoituksen lokinnumero kirjataan aina säilöönottoilmoitukseen ja päinvastoin, mikä varmistaa täyden jäljitettävyyden, läpinäkyvyyden ja mahdollisuuden jälkikäteen tapahtuvaan varmentamiseen sovellettavien määräysten mukaisesti.

Oikeusasiamies huomauttaa, että säilöön ottamisen perusteet tulisi nimenomaisesti mainita säilöönottoilmoituksessa, joka kohdan 6.7 mukaan annetaan vapautensa menettäneelle henkilölle pyynnöstä. Vapautensa menettäneellä henkilöllä on oikeus saada tieto vapaudenmenetyksen perusteista. Oikeusasiamies ei pitänyt hyväksyttävänä, että tarkemmat perusteet vapaudenmenetykselle mainitaan vain tapahtumailmoituksessa.

7 YHTEENVETO JA TOIMENPITEET

Oikeusasiamies katsoi, ettei tarkastus antanut aihetta jatkotoimenpiteisiin kohtien 6.2–6.3 ja 6.5–6.10 osalta. Oikeusasiamies kiinnittää kuitenkin varustamon erityistä huomion siihen, mitä kohdassa 6.2 on todettu pidätetyn henkilön terveydentilan tutkimisesta.

Kohdan 6.1 (säilöönottotilojen hyväksyminen) osalta oikeusasiamies lähettää kopion tästä pöytäkirjasta Poliisihallitukselle sekä Helsingin ja Ahvenanmaan poliisilaitoksille.

Kohdan 6.4 (säilöönottoilmoitusten toimittaminen poliisille) osalta oikeusasiamies lähettää kopion tästä pöytäkirjasta Helsingin poliisilaitokselle.

Kohtien 6.1 ja 6.4 osalta varustamon ja poliisin välinen yhteistyö on välttämätöntä.

Oikeusasiamies pyytää varustamoa ilmoittamaan hänelle 31.12.2026 mennessä mahdollisista toimenpiteistään.

4.5.2026

EOAK/7314/2025

Beslutsfattare: Justitieombudsman Jari Råman

Föredragande: Äldre justitieombudsmannasekreterare Peter Fagerholm

VIKING LINE ABP, M/S CINDERELLA PASSAGERARBILFÄRJANS FÖRVARINGSLOKALER OCH ORDNINGSVAKTSVERKSAMHET FÖR 25.11.2025

Inspektionsobjekt

Förvaringslokaler på passagerarfärjan M/S Viking Cinderella

Tidpunkt för inspektion

25.11.2025 kl. 13.00–14.15

Deltagare från justitieombudsmannens kansli

Referendarieråd Juha Haapamäki

Referendarieråd Mikko Eteläpää

Äldre justitieombudsmannasekreterare Peter Fagerholm

Äldre justitieombudsmannasekreterare Anu Lempiäinen

Deltagare från inspektionsobjektet

Fartygets befälhavare

Security Manager (förman för ordningsvakter)

Sjukskötare

Typ av inspektion

OPCAT

1 ALLMÄNT

Enligt grundlagens 109 § ska justitieombudsmannen övervaka att domstolarna och andra myndigheter samt tjänstemännen, offentligt anställda arbetstagare och också andra, när de sköter offentliga uppdrag, följer lagen och fullgör sina skyldigheter. Vid utövningen av sitt ämbete övervakar justitieombudsmannen att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Enligt 11 a § i lagen om riksdagens justitieombudsman är riksdagens justitieombudsman ett sådant nationellt besöksorgan som avses i artikel 3 i det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS 93/2014).

Enligt 11 b § 1 mom. i lagen inspekterar justitieombudsmannen vid utförandet av uppdraget som nationellt besöksorgan platser där personer är eller kan hållas frihetsberövade antingen med stöd av ett beslut av en myndighet eller på dess uppmaning eller med dess samtycke eller medverkan (verksamhetsställe).

I lagens definition ingår t.ex. förvarsplatser för frihetsberövade personer ombord på fartyg eller i anslutning till vissa publikevenemang, och flygplan eller andra forskaffningsmedel i privata personers besittning eller ägo som används för att transportera frihetsberövade personer.

Enligt 11 b § 2 mom. i lagen har justitieombudsmannen och en av justitieombudsmannen förordnad tjänsteman vid riksdagens justitieombudsmans kansli för att göra en inspektion rätt att få tillträde till alla verksamhetsställets lokaler och tillgång till verksamhetsställets alla datasystem samt att föra enskilda samtal med de frihetsberövade och med verksamhetsställets personal och med andra personer som kan lämna upplysningar som är relevanta för inspektionen.

Enligt 11 e § i lagen kan justitieombudsmannen vid utförandet av uppdraget som nationellt besöksorgan lämna de övervakade rekommendationer som syftar till att förbättra behandlingen av frihetsberövade och de förhållanden under vilka de hålls i förvar samt till att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Justitieombudsmannen rapporterar i egenskap av nationellt besöksorgan årligen om sina observationer till riksdagen, myndigheter som ansvarar för slutna inrättningars verksamhet samt FN:s underkommitté mot tortyr (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture).

2 UTGÅNGSPUNKTER FÖR INSPEKTIONEN

Riksdagens justitieombudsman Petri Jääskeläinen förordnade referendarierådet Juha Haapamäki, referendarierådet Mikko Eteläpää, äldre justitieombudsmannasekreterare Peter Fagerholm och äldre justitieombudsmannasekreterare Anu Lempiäinen att utföra en inspektion av M/S Cinderellas förvaringslokaler och ordningsvaktsverksamhet den 25 november 2025. Inspektionen meddelades på förhand den 6 november 2025 till Viking Line Abp (i fortsättningen rederiet) som äger fartyget.

M/S Cinderella har en passagerarbilfärja med cirka 800 hytter och 2 500 hyttplatser. Fartygets flaggstat är Finland och hemmahamnen Mariehamn. Inspektionen förrättades kl. 13.00–14.15 då Cinderella låg vid kajen vid Skatuddens terminal i Helsingfors.

Föremål för inspektionen var de lokaler på fartyget där frihetsberövade personer hålls och den ordningsvaktsverksamhet som hänför sig till användningen av dessa lokaler.

I 3 kap. (24–52 §) i lagen om privata säkerhetstjänster föreskrivs om ordningsvaktsverksamhet.

Enligt 26 § i lagen om privata säkerhetstjänster kan befälhavaren på ett fartyg utse ordningsvakter för ett i 15 kap. i sjölagen avsett fartyg som befordrar passagerare. Enligt de uppgifter som erhållits vid inspektionen använder rederiet i ordningsövervakningsuppgifter sina egna ordningsvakter, som bl.a. sköter om hållande i förvar.

Enligt 42 § i lagen om privata säkerhetstjänster

Har en ordningsvakt rätt att från sitt tjänstgöringsområde avlägsna en person som

- 1) i berusat tillstånd stör ordningen eller andra personer,
- 2) äventyrar säkerheten,
- 3) genom hotfullt uppträdande, oljud eller våldsamt beteende eller genom sitt beteende i övrigt stör ordningen, eller
- 4) uppenbart obehörigen vistas på den del av området dit allmänheten inte äger tillträde.

Om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen och störningen eller faran inte kan avväjas på något annat sätt, har ordningsvakten rätt att gripa personen, om gripandet är nödvändigt för att avvärja allvarig fara för andra personer eller egendom. Den gripne ska utan dröjsmål överlämnas till polisen. En ordningsvakt har dock inte rätt att gripa en person vid en allmän sammankomst.

I 43 § i lagen om privata säkerhetstjänster föreskrivs om hållande i förvar ombord på fartyg och vid offentliga tillställningar. Enligt den kan

Om någon som har gripits ombord på ett fartyg med stöd av 42 § 2 mom. inte utan dröjsmål kan överlämnas till polisen, har en ordningsvakt som har utsetts för fartyget rätt att med samtycke av fartygets befälhavare ta den gripne i förvar. Om det på grund av omfattningen av eller platsen för en offentlig tillställning är motiverat att bereda sig på att hålla gripna i förvar, har en ordningsvakt vid tillställningen under de förutsättningar som anges i 1 mom. rätt att med samtycke av polisen ta en gripne i förvar. Den gripne får hållas i förvar i högst fyra timmar. Den som har gripits vid en offentlig tillställning får dock hållas i förvar högst till dess att tillställningen är slut och allmänheten har avlägsnat sig eller tills grunden för gripandet i övrigt har upphört. Den som gripits ombord på fartyg får på order av fartygets befälhavare hållas i förvar tills fartyget nästa gång anlöper hamn, om inte grunden för gripandet har upphört före det.

Enligt 44 § i lagen om privata säkerhetstjänster

På bemötandet av personer som hålls i förvar med stöd av denna lag tillämpas 1 kap. 3 och 4 §, 2 kap. 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom., 3 kap. 1 §, 5 kap. 1 och 2 §, 8 kap. 2 §, 9 kap. 1 § samt 12 kap. 1 och 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Den som en ordningsvakt tagit i förvar får endast placeras i en förvaringslokal som ordningsvakten kontrollerar och som polisinspektionen har granskat och godkänt innan förvaringslokalen togs i bruk. Ordningsvakten för varje person som hålls i förvar upprätta en anmälan om förvar, som ska undertecknas. När tillställningen är slut eller fartyget anlöper hamn ska ordningsvakten utan dröjsmål lämna in anmälan om förvar till polisinspektionen.

I 111 § i lagen om privata säkerhetstjänster föreskrivs att genom förordning av inrikesministeriet får närmare bestämmelser utfärdas om bland annat hållande av en gripen som avses i 42 § 2 mom. i förvar. Inrikesministeriet har utfärdat en sådan förordning (877/2016), som innehåller bestämmelser om säkerhetsvisitation och hållande i förvar.

På Åland gäller ovan nämnda lag om privata säkerhetstjänster som s.k. blankettlag; om detta föreskrivs i landskapslagen om tillämpning på Åland av lagen om privata säkerhetstjänster (Ålands författarsamling 2021:5). Enligt landskapslagen tillämpas lagen om privata säkerhetstjänster med undantag för vissa begränsade undantag som inte har någon betydelse för de bestämmelser som ska iakttas i det aktuella ärendet. På samma sätt har det föreskrivits att lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (häkteslagen) även tillämpas på Åland. Enligt 44 § 1 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster på bemötandet av personer som hålls i förvar med stöd av lagen tillämpas 1 kap. 3 och 4 §, 2 kap. 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom., 3 kap. 1 §, 5 kap. 1 och 2 §, 8 kap. 2 §, 9 kap. 1 § samt 12 kap. 1 och 2 § i häkteslagen.

3 FARTYGETS CELLUTRYMMEN

Fartyget har tre förvaringsrum (celler) för frihetsberövade, alla finns på däck 7. Två av förvaringsrummen finns bakom samma dörr och det fanns ett litet toalettåsar för dessa förvaringsrum som saknade dörr. En av cellerna var något avskild, på andra sidan korridoren och den var reserverad för kvinnliga personer som tagits i förvar. Kvinnorna hade också tillgång till en egen separat rymligare toalett bredvid deras cell.

Bild 1: Cell 1

Bild 2: Toalettåås

Bild 3: Cell 2 för kvinnor

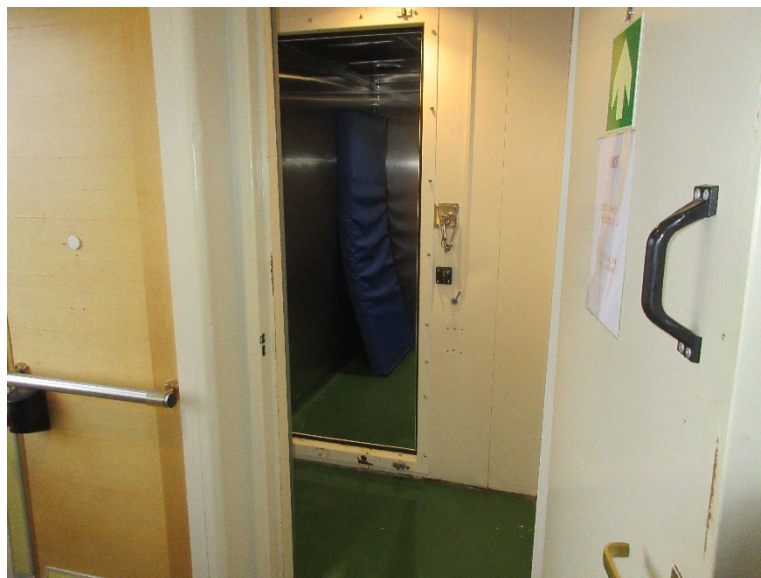

Bild 4: Vy från kontrollrummet genom korridoren till kvinnornas cell

Bild 5: Larmknapp

Cellerna var mycket små och utrustade med madrass, larmknapp, övervakningskamera och Elocare övervakningssystem. Med hjälp av radarteknologi kan man med den sistnämnda övervaka den frihetsberövades rörelser och andning. Dörren till förvaringsrummet hade också ett dörröga genom vilken man kunde observera den frihetsberövade. Det är även möjligt att nå larmknappen från golvet, men via den finns det ingen möjlighet till samtal. Övervakningskamerans bild förmedlas till kommandobryggan, ordningsvakternas chefers kontor och ordningsvakternas lokaler. Ordningsvakternas lokaler finns inte i anslutning till förvaringslokalerna utan två däck högre upp, på däck nio. På kommandobryggan följer man inte aktivt med kamerabilden, utan utkiken kontrollerar situationen endast om det kommer ett larm från förvaringslokalen. Inspelningarna lagras tydligen i två veckor. Ordningsvakterna kan titta på inspelningarna i systemet, men de kan inte redigera eller radera dem.

Det fanns sprinkler i cellerna. Ingen av cellerna hade någon dricksfontän – enligt personalen erbjuder ordningsvakterna vatten under sina övervakningsbesök och det fanns vattenflaskor utanför cellerna. Madrassen som gavs till cellen var saklig. Det fanns också s.k. säkerhetsfiltar. Av bildytan på övervakningskameran i cellen som männen använder hade man tekniskt täckt över toalettstolens plats. Det fanns ingen kamerautsikt över kvinnorna och det fanns en dörr i toaletten.

Särskild uppmärksamhet fästes vid att även om det fanns larmknappar i cellerna kunde de enligt utredningen under inspektionen inte användas av licensskäl. Således kunde den frihetsberövade i praktiken inte be om hjälp annat än genom att ropa genom dörren eller genom att vifta mot kameran.

Enligt personalen besöker ordningsvakterna cellerna minst en gång i timmen och besöken registreras; detta framgick också av de kontrollerade anmälningarna om tagande i förvar. Ibland har det också ansetts nödvändigt med mer kontinuerlig övervakning på plats, till exempel om den som tagits i förvar uppvisar ett självdestruktivt beteende. Övervakningsutrymmet i anslutning till männens celler, där kameramonitorerna fanns, var trångt, särskilt med tanke på att det också görs säkerhetskontroller.

Polisen har varken inspekterat eller godkänt fartygets cellutrymmen.

4 PRAXIS VID TAGANDE I FÖRVAR

Ordningsvakterna på fartyget är heltidsanställda av rederiet. Ordningsvakter finns med under varje resa. Dessutom finns det en chef för ordningsvakterna i varje skift. En av ordningsvakterna är en kvinna. Enligt den utredning som erhållits vid inspektionen är målet att få en kvinnlig ordningsvakt till båda skiften. Utifrån riskbedömningen kan också fler ordningsvakter anställas för skiftet.

Giltigheten på kort för ordningsvakter övervakas i ett system som meddelar om ett kort som riskerar att gå ut. Cheferna kontrollerar kortens giltighet. Ordningsvakterna har igenkänningstecken på sina tjänstekläder. Ordningsvakterna får utbildning i användningen av maktmedel en gång om året av en utbildare med polisbakgrund i Åbo. Dessutom övar myndigheterna, såsom polisens Karhu-grupp, på fartyget. Utbildning i första hjälpen och utbildning i farliga situationer ordnas också regelbundet varje månad.

Ordningsvakterna har maktmedelsredskap. Personalen lyfte fram att fartygets lokaler är mycket trånga och labyrintartade, vilket inverkar på hur man agerar med kunder och vilka maktmedelsredskap som vid behov kan användas. Sjukskötaren har spännbälten till sitt förfogande för extrema situationer, men det har ännu aldrig funnits behov av dem.

Året innan (2024) hade cirka 50 personer tagits i förvar. Enligt den utredning som erhållits vid inspektionen försöker man undvika tagande i förvar in i det sista och ofta förs personen till exempel till sin egen hytt om det är möjligt.

När de tillfrågades konstaterade fartygets security manager att anmälningar om tagande i förvar skickas genom systemet till rederiet, varifrån de skickas till polisen i vissa hamnar (t.ex. Åbo). I Helsingfors finns uppenbarligen ingen sådan praxis. De som hålls i förvar underrättas på begäran, men många avstår från detta, eftersom man måste vänta på en utskrift av anmälan när fartyget anlänt till hamnen och det tar mycket tid att få den.

Efter inspektionen beställdes de 20 senaste anmälningarna om tagande i förvar samt ordningsvakternas 12 senaste händelserapporter.

På basis av dessa hade tagandena i förvar i regel motiverats tillräckligt noggrant. I några fall hade tagandet i förvar dock motiverats mycket knapphändigt. I dem hade man närmast konstaterat att resenären i allmänhet orsakat störningar och/eller varit aggressiv, men man hade inte mer konkret redogjort för hur resenären hade betett sig och om hen till exempel var berusad.

Av anmälningarna om tagande i förvar observerades tre fall där utländska passagerare hade tagits i förvar på grund av störande beteende. När fartyget på morgonen anlöpte hamnen i Helsingfors möttes fartyget av en polispatrull som hade bett rederiet hålla personerna i förvar. Enligt anteckningarna var passagerarna ombord på fartyget i förvar hela dagen tills fartyget åkte tillbaka mot Stockholm kl. 17.00. Senare har det framgått att orsaken till fortsatt tagande i förvar var att polisen har velat utreda förutsättningarna för passagerarnas inresa. Personerna meddelades senare inreseförbud och avvisades. Grunden för tagande i förvar hade dock hela tiden varit störande beteende under natten på fartyget.

Justitieombudsmannen beslöt att på eget initiativ (EOAK/8582/2025) undersöka bland annat om det fanns grund för att hålla personer i förvar på grund av störande beteende efter att fartyget anlände till Helsingfors hamn. Enligt 43 § 3 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster får den som har gripits ombord på ett fartyg på order av fartygets befälhavare hållas i förvar tills fartyget nästa gång anlöper en hamn, om inte grunden för gripandet har upphört före det.

Det att anmälningarna om tagande i förvar (i fortsättningen förvarsanmälan) är på engelska väckte uppmärksamhet. Enligt 25 § i språklagen

När en offentlig förvaltningsuppgift genom lag eller med stöd av lag hör till en enskild, gäller för denne i uppdraget det som i denna lag sägs om myndigheter. Om en sådan uppgift uppdras åt en enskild med stöd av ett beslut eller någon annan åtgärd av en myndighet eller ett avtal mellan myndigheten och den enskilde, ska myndigheten försäkra sig om att den enskilde i uppdraget ger sådan språklig service som förutsätts i denna lag. Myndigheten ska försäkra sig om detta också när den anförtror en enskild någon annan uppgift än en offentlig förvaltningsuppgift, om detta är nödvändigt för att upprätthålla den servicenivå som lagen förutsätter.

Justitieombudsmannen konstaterade att tagande i förvar är utövning av offentlig makt och en offentlig förvaltningsuppgift. Således ska rederiet följa språklagen i fråga om denna verksamhet. Användningen av engelska i anmälningar om tagande i förvar som ska lämnas till polismyndigheterna och på begäran ges till den som tagits i förvar är inte förenlig med denna lag. En egen fråga är vilken inverkan självstyrelselagen för Åland eventuellt har på språkbestämmelserna.

Registreringen av egendom som tagits i besittning av en person som tagits i förvar verkade i huvudsak vara tillräcklig. Det förblev dock oklart hur de förfaringssätt som förutsätts i 5 § i inrikesministeriets förordning genomförs (och registreras).

Några anmälningar innehöll brister i registreringen av konstaterande av skador och sjukdomar. Om det inte finns någon anteckning någonstans på blanketten förblir det oklart om detta innebär att det inte fanns några skador eller sjukdomar som skulle dokumenteras eller att ingen kontroll hade gjorts.

I två fall var det fråga om tagande i förvar av en självdestruktiv person, men i båda fallen hade det åtminstone inte antecknats att sjukskötaren på det sätt som förutsätts i 3 § 3 mom. i inrikesministeriets förordning skulle ha konstaterat att hälsan för personen som tagits i förvar inte äventyras. I ett fall fanns en anteckning om att den som tagits i förvar hade fått morgonmedicinering, men ingen anteckning om eventuell konsultation med sjukskötaren.

Det var positivt att tidpunkten för inspektionsbesöken och vem som utförde dem hade antecknats i anmälningarna om tagande i förvar. Endast i ett fall var tiden mellan besöken betydligt längre än en timme. I tre fall förblev det dock oklart hur övervakningen och kontrollbesöken hade genomförts i praktiken: den sista av anteckningarna från kontrollbesöken var kl. 8.28 och tagandet i förvar avslutades 17.00 ("the inmate was supervised the whole day by the security and police until he was released").

I fartygets celler transporteras också (mycket sällan) frihetsberövade (till exempel häktade) på beslut av myndigheterna. Då deltar alltid en tjänsteman. Dessutom sänder polisen till fartyget personer som ska avlägsnas ur landet och som i sig inte är frihetsberövade. Fartygets personal övervakar dock att den som ska avlägsnas ur landet flyttar sig från fartyget till land i destinationshamnen.

På fartyget finns hela tiden en sjukskötare som används för att bedöma de frihetsberövades hälsotillstånd. Sjukskötaren kontrollerar inte alla som tagits i förvar, utan ordningsvakterna kontaktar skötaren om de anser att det behövs. I fråga om allvarigare sjukdomsfall är det huvudsakliga förfarandet att be en ambulans komma emot till hamnen, man är tvungen att be en sjukvårdshelikopter till fartyget cirka fem gånger per år i situationer där man inte kan vänta tills fartyget anlöper hamnen.

Den frihetsberövade tillfrågas vid ankomsten bland annat om medicinering. Vid behov kan den frihetsberövades läkemedel hämtas från hytten och sjukskötaren konsulteras alltid om administreringen av läkemedlen. I lokalerna för de frihetsberövade finns en blodsockermätare och en alkometer med vilken man kan göra ett frivilligt test. Det finns flera defibrillatorer på fartyget, som i infon och sjukhytten, men inte i förvaringslokalen. Personalen kände till första hjälpen för situationer med gaser. I lokalen fanns en s.k. ögonspolningsanordning, men på toaletten fanns ingen tvål. Personalen kände inte till dödsfall i häktet.

Fartygets befälhavare konstaterade att personalen har en "stående order" (standing order) för tagande i förvar i rutinmässiga fall. För varje gång en person tas i förvar inhämtas inte samtycke av fartygets befälhavare. Ordningssvakterna sköter själva normala fall. Avvikande fall anmäls till ordningssvakternas chef, som enligt sin bedömning meddelar om saken till befälhavaren. På basis av deras standing order beslutar väktarna om tagande i förvar även om det anses finnas skäl att hålla personen i förvar ända fram till hamnen. Det finns nästan aldrig behov av hållande i förvar ända till hamnen. Personalen lyfte också fram att ett riktigt besvärligt fall också kan lämnas mitt under resan från fartyget på Åland, där personen överläts till polisen vid behov. Ordningssvakterna beslutar om frigivning av en frihetsberövad.

I skeppsdagboken antecknas tidpunkten då frihetsberövandet började och slutade. Eftersom det inte finns något tappställe i cellerna ger ordningssvakterna på begäran en vattenflaska i samband med kontrollrundan. Likaså finns det beredskap att ge föda till personer som varit i förvar en längre tid och även till exempel diabetikers behov beaktas.

Vid ankomsten underrättas den frihetsberövade om grunden för frihetsberövandet och vad som kommer att hända. Enligt utredningen informeras den frihetsberövade inte separat om förhållandena, som larmknappens funktion, hur man får dricka eller går på toaletten.

Med tanke på säkerhetsvisitationer och eventuell avklädning är endast en kvinnlig ordningssvakt tillgänglig. Detta innebär att det inte i alla skift finns en kvinnlig ordningssvakt tillgänglig på det sätt som könsregeln förutsätter. Det uppgavs att i sådana situationer utför en kvinnlig nattstädare en säkerhetsvisitation av kvinnor i ett slutet utrymme enligt ordningssvaktens anvisningar. Ordningssvakten tryggar situationen genom att vara i närheten.

Det finns låsbara metallskåp för egendom som tagits i besittning vid säkerhetsvisitationen. I rapporten om tagande i förvar antecknas värdefull egendom som telefon, sedelpengar och smycken. Egendomen tas i besittning under kameraövervakning.

Man strävar efter att placera endast en person åt gången i varje cell och endast i undantagsfall kan två personer placeras i samma förvaringslokal.

De frihetsberövade övervakas i samband med brand- och säkerhetsronder cirka en gång i timmen. Då går man också in i förvaringslokalen där ronderna ska kvitteras. Vid behov utförs fysisk övervakning oftare, till exempel i situationer med självdestruktiva frihetsberövade. Utöver den fysiska övervakningen utförs övervakningen tekniskt med kameror och Elocare-utrustning, som bl.a. kontrollerar den frihetsberövades andning. Kontrollrundorna liksom konsultationerna med sjukskötare samt de drycker och måltider som erbjuds registreras först på papper och efter frigivningen i det elektroniska systemet (rapporten).

5 ANNAT

På fartyget har man utfört olika inspektioner och säkerhetsauditeringar (till exempel MLC (Maritime Labour Convention)) och säkerhetsärenden övas också regelbundet (en gång i månaden). Inspektionerna gäller hela fartyget, även de frihetsberövades lokaler, men de har inte handlat om de frihetsberövades lokaler i sig eller om deras behandling, och polisen har inte heller deltagit i dem.

I fråga om lagstiftningen framfördes att resurserna och verksamhetsmiljön är annorlunda till havs än på fastlandet och det vore bra att beakta detta även i regleringen.

Personalens samarbete under inspektionen var mycket bra.

6 REDERIETS UTREDNINGAR OCH JUSTITIEOMBUDSMANNENS STÄLLNINGSTAGANDEN

Rederiet gav 20.3.2026 sina kommentarer med anledning av utkastet till inspektionsprotokoll.

Ärendet föredrogs för justitieombudsman Jari Råman, som konstaterade följande i ärendet.

6.1 Godkännande av förvaringslokaler

Enligt 44 § 2 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster får den som en ordningsvakt tagit i förvar endast placeras i en förvaringslokal som ordningsvakten kontrollerar och som polisinspektionen har granskat och godkänt innan förvaringslokalen togs i bruk. Även enligt 3 § 1 mom. i inrikesministeriets förordning ska polisen godkänna de lokaler som är avsedda för förvaring av gripna innan lokalerna tas i bruk.

Justitieombudsmannen konstaterade att bestämmelsen om polisens godkännande i 44 § 2 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster är en absolut specialbestämmelse om ordningsvaktsverksamhet (även på fartyg). Att polisen inte har godkänt de förvaringslokaler som används på fartyget i fråga uppfyller inte kraven enligt lag. Även 3 § 1 mom. i inrikesministeriets förordning förutsätter godkännande på förhand. En annan sak är att det finns utrymme för tolkning om vilken polismyndighet som kan ge godkännandet. I detta fall är alternativen enligt justitieombudsmannens uppfattning Polisstyrelsen, polisnrättningen i Helsingfors eller Ålands polismyndighet. Denna fråga om tolkningen berättigar dock inte till att lokalerna inte alls är godkända av polisen. Det är känt att till exempel polisnrättningen i Sydvästra Finland har inspekterat förvaringslokalerna på rederiets fartyg som trafikerar från Åbo.

Justitieombudsmannen konstaterade att han inte har behörighet att närmare bestämma till vems uppgifter granskningen hör. I vilket fall som helst ska polisen utan dröjsmål granska förvaringslokalerna. Då bör man se till att förutsättningarna för godkännande av förvaringslokaler för olika fartyg är enhetliga på riksnivå.

Rederiet har meddelat att den delar justitieombudsmannens uppfattning om att förvarsutrymmen ombord ska vara föremål för polisens godkännande. Rederiet stöder införandet av enhetliga nationella riktlinjer för både inspektion och godkännande. Rederiet betonar att befintliga fartygsutrymmen kräver särskild hänsyn.

6.2 Undersökning av den gripnes hälsotillstånd

Enligt 3 § 3 mom. i inrikesministeriets förordning ska en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården konstatera att den gripne inte har någon skada eller sjukdom som kan äventyra hans eller hennes hälsotillstånd under förvaringen innan den gripne tas i förvar. Enligt de uppgifter som erhållits vid inspektionen går man inte alltid till väga på detta sätt, utan sjukskötaren konsulteras endast om det anses nödvändigt.

Enligt rederiet anger de interna direktiven att ordningsvakter ska kontakta fartygets sjukvårdare eller sjukvårdsansvarig styrman när det finns behov av medicinsk bedömning. Samtliga ordningsvakter har STCW 4–1 Medical First Aid behörighet, vilket ger dem den kompetens som krävs för att genomföra en initial och omedelbar bedömning av den frihetsberövades hälsotillstånd före tagande i förvar.

Enligt rederiet, i kombination med Elocare-systemet, som kontinuerligt övervakar rörelser och vitalparametrar i förvaringscellerna, bedömer man att denna kompetensnivå och övervakningsmetod är tillräcklig, proportionerlig och ändamålsenlig i fartygsmiljön, där verksamhetens förutsättningar, bemanning och tillgång till sjukvårdsresurser skiljer sig från landbaserad verksamhet.

Justitieombudsmannen konstaterade att bestämmelsen i fråga i inrikesministeriets förordning är absolut: den som konstaterar hälsotillståndet för en gripnen ska vara en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården och konstaterandet ska ske före tagandet i förvar. Justitieombudsmannen konstaterade att ordningsvakterna inte är sådana yrkesutbildade personer.

6.3 Samtycke av fartygets befälhavare till tagande i förvar

Enligt 43 § 1 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster har en ordningsvakt som har utsetts för fartyget rätt att med samtycke av fartygets befälhavare ta den gripne i förvar om någon som har gripits ombord på ett fartyg med stöd av 42 § 2 mom. inte utan dröjsmål kan överlämnas till polisen.

Enligt rederiet följer ordningsvakterna rederiets direktiv vid ett omhändertagande och informerar alltid vakthavande styrman på kommandobryggan eller befälhavaren vid tagande i förvar. Rederiet tillämpar en etablerad praxis där befälhavarens samtycke till frihetsberövande ges genom en Master's Standing Order, som tydligt anger under vilka förutsättningar ordningsvakterna får genomföra ett omhändertagande. Denna stående order innebär att befälhavaren på förhand har lämnat sitt samtycke till tagande i förvar. Samtycket antecknas även i förvarsanmälan. Utöver detta informeras befälhavaren eller vaktförman alltid omedelbart vid tagande i förvar när 1) den frihetsberövade är minderårig, 2) samtliga ordinarie celler är upptagna, 3) eller ordningsvakterna är osäkra på vilka åtgärder som är lämpliga i den aktuella situationen.

Befälhavaren har enligt rederiet när som helst möjlighet att omedelbart återkalla eller begränsa sitt samtycke om situationen så kräver. Detta säkerställer att befälhavarens kontroll och beslutsmandat upprätthålls fullt ut, samtidigt som ordningsvakterna kan agera snabbt och effektivt i situationer där omedelbara åtgärder är nödvändiga för att upprätthålla säkerhet och ordning ombord.

Rederiet anser att praxisen kring Master's Standing Order uppfyller justitieombudsmannens krav på befälhavarens samtycke, då det utgör ett dokumenterat, förhandsbestämt och operativt fungerande samtycke som är anpassat till fartygsdriftens praktiska förutsättningar.

Justitieombudsmannen konstaterade som sin uppfattning att lagen förutsätter att tagande i förvar godkänns av fartygets befälhavare i varje enskilt fall. Således kan en allmän stående order (standing order) inte anses vara godtagbar. Enligt justitieombudsmannen ska befälhavaren eller den som vikarierar för hen underrättas om varje tagande i förvar och hen bedömer behovet av tagande i förvar på det sätt som lagen förutsätter. Detsamma gäller om det anses nödvändigt att fortsätta tagandet i förvar fram till följande hamn.

Enligt rederiet informeras dock alltid vakthavande styrman på kommandobryggan eller befälhavaren vid tagande i förvar. Enligt justitieombudsmannens uppfattning kan det att fartygets befälhavare eller vakthavande befäl (befälhavarens vikariat) informeras om tagande i förvar betraktas som ett samtycke, ifall hen inte särskilt förbjuder tagande i förvar.

6.4 Lämnande av förvarsanmälningar till polisen

Enligt 44 § 2 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster ska ordningsvakten för varje person som hålls i förvar upprätta en anmälan om förvar, som ska undertecknas. När tillställningen är slut eller fartyget anlöper hamn ska ordningsvakten utan dröjsmål lämna in anmälan om förvar till polisinrättningen. Enligt den utredning som erhållits vid inspektionen överförs anmälningarna om tagande i förvar automatiskt i det elektroniska systemet till rederiet. Det förblev oklart om rederiet skickar anmälningarna om tagande i förvar till polisen. Detta sker uppenbarligen inom området för polisinrättningen i Sydvästra Finland, men inte inom området för polisinrättningen i Helsingfors.

Alla anmälningar finns sparade på fartyget i databasen i fartygets säkerhetsledningssystem och kan fås/skickas därifrån. Det verkar alltså inte finnas något hinder för att lämna in anmälningar om tagande i förvar till polisen.

Justitieombudsmannen konstaterade att enligt 44 § 2 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster ska anmälningar om tagande i förvar lämnas in till polisen från fartyget på eget initiativ och detta förutsätter ingen begäran från polisen. En annan sak är att det i viss mån finns rum för tolkning av vilken hamn som avses i bestämmelsen. Han konstaterar dock att enligt motiveringspromemorian för inrikesministeriets förordning skulle det vara fråga om en polisinrättning i en finländsk anlöpshamn oberoende av om fartyget omedelbart skulle ha följande anlöpshamn i Finland eller inte. Det till vilken polisinrättning och hur anmälningarna görs är frågor som polismyndigheterna ska hitta en fungerande lösning för tillsammans med rederierna. Justitieombudsmannen betonade att anmälningar om tagande i förvar är ett sätt för polisen att övervaka ordningsvaktsverksamheten på fartyg.

Rederiet har meddelat man följer respektive polismyndighets anvisningar. Rederiet är berett att övergå till ett system med proaktiv rapportering när polisen fastställt mottagande instans och nationellt förfarande. Exempelvis har Åbo polismyndighet infört ett proaktivt rapporteringssystem.

6.5 Övervakning av personer som tagits i förvar

Enligt 9 kap. 1 § i häkteslagen ska frihetsberövade och förvaringslokalerna övervakas så som syftet med de frihetsberövande åtgärderna, ordningen i förvaringslokalen, förvaringssäkerheten, förhindrandet av rymning eller olovligt avvikande från förvaringslokalen, de frihetsberövades och andras säkerhet samt förhindrandet av brott kräver. I en förvaringslokal ska finnas sådana larmsystem och andra tekniska säkerhetssystem som säkerheten kräver. Enligt 44 § i lagen om privata säkerhetstjänster iakttas denna bestämmelse även vid de taganden i förvar som nu behandlas. Enligt 3 § 2 mom. i inrikesministeriets förordning ska det dessutom finnas tillräckligt med förvaringslokaler och de ska vara sådana att den frihetsberövade inte kan utsätta sig själv eller andra för skada eller fara. Dessutom ska lokalerna vara trygga med tanke på förvaringssäkerheten och ordningen i förvaringslokalen samt sådana att de frihetsberövade kan övervakas lätt och säkert. Förvaringslokalen ska vara ständigt övervakad.

Enligt den utredning som erhöles vid inspektionen kunde larmanordningarna i cellerna inte användas då på grund av licensproblem. I en sådan situation kan den frihetsberövade inte ens i en nödsituation omedelbart få kontakt med personalen från förvaringslokalen. De frihetsberövade övervakades inte heller kontinuerligt fysiskt, även om personalen kontrollerade deras tillstånd cirka en gång i timmen. I förvaringslokalen fanns i sig kontinuerlig kameraövervakning och Elocare-övervakningssystemet. Funktionaliteten på det sistnämnda förblev dock oklart. Hur aktivt kamerornas bild följs med blev också oklart, dvs. om någon kontinuerligt följer händelserna i förvaringslokalen via kamerorna. I fråga om kamerabilden som förmedlas till kommandobryggan meddelades att utkiken via den i regel följer händelserna i förvaringslokalen endast på basis av larm. Det finns inte heller någon möjlighet till samtal till lokalerna via kameran.

Från fartyget meddelades redan den 1 december 2025 att cellernas larmanordningar då tagits i bruk. Rederiet konstaterar att inspektionen genomfördes innan samtliga larmfunktioner hade aktiverats, men att samtliga larmfunktioner nu är i drift. Alla larm från förvaringscellerna leds direkt till den ordningsvakt som är i tjänst, vilket säkerställer att operativ personal omedelbart kan agera vid behov. Samtliga celler är utrustade med Elocare, som övervakar den frihetsberövades rörelser och vitalparametrar. För att skapa redundans leds enligt rederiet larmen från Elocare dessutom till fartygets Information, som är bemannad dygnet runt, vilket innebär att avvikelser upptäcks även om ordningsvakterna samtidigt hanterar andra uppgifter. Utöver detta sker övervakningen av de frihetsberövade genom en kombination av kontinuerlig kameraövervakning, timvisa manuella kontroller, samt tätare kontroller vid misstanke om självskaderisk eller andra särskilda omständigheter.

Justitieombudsmannen ansåg det positivt att fartyget har Elocare-övervakningssystem.

6.6 Anmälan om rättigheter och förhållandena i förvaringslokalen

Enligt 2 kap. 3 § 1 mom. i häkteslagen ska en frihetsberövad utan dröjsmål efter ankomsten till en förvaringslokal informeras om förhållandena i den samt om de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter. Bestämmelsen tillämpas med stöd av 44 § i lagen om privata säkerhetstjänster även på tagande i förvar på fartyg.

Enligt den utredning som erhållits vid inspektionen informeras de som tagits i förvar alltid om grunden för frihetsberövandet, men däremot ges ingen information om förhållandena i förvaringslokalen eller de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter. I förvaringslokalen fanns inte heller något skriftligt material om dessa frågor som kunde ges till frihetsberövade.

Justitieombudsmannen konstaterade att lagen förpliktar till att informera om förhållandena i förvaringslokalen samt om de frihetsberövades rättigheter och skyldigheter. Informationen om förhållandena i förvaringslokalen, såsom hur man vid behov kan kontakta personalen, har också en väsentlig koppling till den frihetsberövades säkerhet.

Enligt rederiet har man som rutin att muntligen informerar den frihetsberövade kring orsaken för omhändertagandet. Rederiet utvecklar för närvarande rutiner för att säkerställa att den frihetsberövade får fullständig information om sina rättigheter, larmfunktionen, hur övervakning sker, samt gällande tillgång till vatten och toalett.

6.7 Tillämpning av offentlighetslagen

Vid inspektionen framgick det att anmälan om tagande i förvar ges till den som hålls i förvar, om de särskilt begär om det. Enligt utredningen sker detta i praktiken så att kunden får en kopia av anmälan om tagande i förvar från systemet. Det tar dock i allmänhet så lång tid att skaffa utskriften att kunden inte orkar vänta på den, utan avstår från sin begäran om handlingar.

Justitieombudsmannen konstaterade att enligt 4 § 2 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (offentlighetslagen) gäller vad som sägs om en myndighet även sammanslutningar, inrättningar, stiftelser och enskilda personer som utövar offentlig makt och som enligt en lag, en bestämmelse eller en föreskrift som meddelats med stöd av en lag eller en förordning utför ett offentligt uppdrag. Tagande i förvar är utövning av offentlig makt.

Enligt justitieombudsmannen får förfarandet för behandling av en begäran om handlingar inte bli sådant att kunden till exempel på grund av det långsamma förfarandet upplever sig vara tvungen att avstå från sin begäran. Justitieombudsmannen anser att det vore lämpligare att antingen ordna möjlighet att skriva ut handlingen närmare förvarslokalerna eller erbjuda kunden möjlighet att få anmälan om tagande i förvar på något annat sätt än genom att vänta på plats.

Rederiet har meddelat att för att säkerställa att den frihetsberövades rättigheter tillvaratas och att språklagens krav på myndighetsutövning uppfylls utan onödigt dröjsmål, har man uppdaterat rutinerna.

Rederiet säkerställer i fortsättningen att en färdig utskriven kopia av förvarsanmälan finns tillgänglig innan frigivningen sker. Detta görs för att den frihetsberövade inte ska behöva vänta i onödan och för att garantera att handlingen kan överlämnas omedelbart vid frigivande. Rutinen införs som ett obligatoriskt moment i ordningsvakternas arbete inför frisläppande och genomförs tillsammans med återlämning av egendom, för att säkerställa en konsekvent och enhetlig efterlevnad. Enligt rederiet gör denna uppdaterade rutin det möjligt att följa justitieombudsmannens krav på effektivt utlämnande av dokument och samtidigt upprätthålla ett rättssäkert och klientvänligt förfarande ombord.

6.8 Språket i förvarsanmälan

Det att förvarsanmälan är på engelska väckte uppmärksamhet. Justitieombudsmannen har ovan hänvisat till 25 § i språklagen. Han konstaterade att tagande i förvar är utövning av offentlig makt och en offentlig förvaltningsuppgift. Således ska rederiet följa språklagen i fråga om denna verksamhet. Användningen av engelska i anmälningar om tagande i förvar som ska lämnas till polismyndigheterna och på begäran ges till den som tagits i förvar är inte förenlig med denna lag. En egen fråga är vilken inverkan självstyrelselagen för Åland eventuellt har på språkbestämmelserna.

Rederiet instämmer med Justitieombudsmannens synpunkter rörande språket i förvarsanmälningarna och konstaterar att dessa handlingar, eftersom de har samband med utövning av offentlig makt, omfattas av språklagens bestämmelser om myndigheters språkliga service. Rederiet kommer därför att säkerställa att samtliga rapporter om tagande i förvar framöver upprättas på svenska eller finska, utöver engelska. Detta gäller även handlingar som ges till den frihetsberövade.

Samtidigt tydliggör rederiet att verksamheten bedrivs inom ramen för sjölagstiftning och internationella sjöregler, vilka reglerar fartygets operativa drift, säkerhetskommunikation och dokumentationsrutiner. Åländska språkbestämmelser riktar sig till landskapets egna myndigheter och påverkar inte fartygsdriftens rättsliga ramverk. Engelska används fortsatt som fartygets säkerhets- och arbetsspråk internt ombord, men ersätter inte språklagens krav för handlingar som utgör myndighetsutövning.

6.9 Iakttagande av könsregeln vid säkerhetsvisitation

Enligt 1 § 2 mom. i inrikesministeriets förordning ska den ordningsvakt som utför visitationen vara av samma kön som den visiterade om den visiterade måste avklädas mer än bara ytterkläderna för visitationen.

Enligt den uppgifter som erhållits vid inspektionen är alla ordningsvakter på fartyget män med undantag av en kvinna. Således finns det inte en kvinnlig ordningsvakt tillgänglig för säkerhetsvisitationer i alla skift. Enligt den erhållna utredningen har fartygets nattstädare i sådana situationer använts för säkerhetsvisitation av kvinnor. Detta väcker också frågan om städaren bland annat är utbildad så att hennes säkerhetsvisitation kan anses vara ändamålsenlig.

Rederiet har meddelat att man alltid strävar efter att skyddsvisitation utförs av personal av samma kön som den frihetsberövade, i enlighet med gällande regelverk. Rederiet utreder möjligheten att utöka antalet kvinnliga ordningsvakter för att stärka efterlevnaden av könsregeln i framtiden. Det kan dock konstateras svårt att rekrytera kvinnliga ordningsvakter eftersom antalet sökande är mycket begränsat, vilket påverkar tillgången på kvinnlig personal.

Justitieombudsmannen rekommenderar att rederiet i mån av möjlighet anställer kvinnliga säkerhetsvakter så att lämpliga säkerhetskontroller för kvinnor kan säkerställas.

6.10 Motivering av tagande i förvar

I samband med inspektionen konstaterades att tagandena i förvar i regel hade motiverats tillräckligt noggrant. Justitieombudsmannen fäste dock rederiets uppmärksamhet vid att det i alla fall vore motiverat att anteckna hur den som tagits i förvar konkret hade betett sig och om personen till exempel var berusad. Att enbart konstatera att en person till exempel "uppträder störande" ger inte en tillräckligt tydlig bild av personens faktiska beteende och behovet av att ta personen i förvar.

Rederiet konstaterar att i samband med ett omhändertagande upprättas alltid en förvarsanmälan samt en händelserapport. Förvarsanmälan utgör en kortfattad och saklig redogörelse för den vidtagna åtgärden, medan händelserapporten innehåller en mer omfattande och detaljerad beskrivning av incidenten i dess helhet. Händelserapportens diarienummer antecknas alltid i förvarsanmälan och vice versa, vilket säkerställer full spårbarhet, transparens och möjlighet till efterhandskontroll i enlighet med gällande regelverk.

Justitieombudsmannen konstaterar att grunderna för ett frihetsberövande uttryckligen bör framgå av förvarsanmälan, som enligt punkt 6.7 ges den frihetsberövade på begäran. Den frihetsberövade har rätt att få vetskap om grunderna för frihetsberövandet. Justitieombudsmannen fann det inte acceptabelt att mer specifika grunder för frihetsberövande endast nämns i händelserapporten.

7 SAMMANFATTNING OCH ÅTGÄRDER

Justitieombudsmannen ansåg gällande punkterna 6.2–6.3 och 6.5-6.10 att inspektionen inte föranleder vidare åtgärder från hans sida.

Justitieombudsmannen fäster dock rederiets speciella uppmärksamhet på vad som framförts i punkt 62 om undersökning av den gripnes hälsotillstånd.

Gällande punkt 6.1 (godkännandet av förvaringslokalerna) sänder justitieombudsmannen en kopia av detta protokoll till Polisstyrelsen, polisinrättningen i Helsingfors och Ålands polismyndighet.

Gällande punkt 6.4 (lämnande av anmälan om förvar till polisen) sänder justitieombudsmannens en kopia av protokollet till Helsingfors polisinrättning.

Gällande punkterna 6.1 och 6.4 krävs samarbete mellan rederiet och polisen.

Justitieombudsmannen begär att rederiet meddelar honom senast 31 december 2026 om eventuella åtgärder som rederiet vidtagit.